

Patron

INFORMACE PŘÁTEL
POMNÍČKŮ A PAMÁTNÝCH MÍST
JIZERSKÝCH HOR

3 / 94

ROČNÍK 5

VÝPRAVA DO STARÝCH ŠTOL

se koná v sobotu 17. září 1994

Vlakem do Nového Města pod Smrkem z Tanvaldu 4.21

Jablonce 4.54, Liberce 5.32, Frýdlantu 6.16

Podrobné instrukce najdete v Patronu č. 4/93

VÝLET DO OBLASTI OLDŘICHOVSKÉHO ŠPIČÁKU

se koná v sobotu 8. října 1994

Vlakem do Oldřichova z Tanvaldu 5.53

Jablonce 6.33, Liberce 7.09, Frýdlantu 6.22

Během cesty navštívíme tato pamětní místa:

- Plischkeho studánku
- Vorbachovu loupežnickou jeskyni
- Skalní hřib na Stržovém vrchu
- Gahlerovu pamětní tabulku
- Skalní hrad
- Kříž na Scheibe
- Skalní bránu
- Guttenbergovu exkursní cestu
- Starou slídovou štolu
- Kříž inženýra Poláka
- Lesní pobožnost u Mníšku

Trasa je dlouhá asi 18 km.

Pan Odehnal svými obrázky kromě jiných pomníků v Oldřichově ozdobil také
PLISCHKEHO STUDÁNKU

Byl bych rád, kdybyste se během těchto dvou výletů vyjádřili k výši příspěvků na tisk a rozesílání Patronů v příštím roce. Dnešní minimální náklady činí šestnáct korun, deset haléřů - barevná obálka 3.30 Kč, tři bílé stránky 3 x 2.20 = 6.60 Kč, obálka 1.20 Kč a poštovné 5.00 Kč - celkem tedy 16.10 Kč. Od Nového roku pošta hrozí dalším zdražením o 30 % a nelze vyloučit ani další zdražení xerografických služeb a tento rozdíl se musí nějakým způsobem promítnout do vybraných peněz. Rozmyslete si proto, kolik korun se bude na příští rok posílat (70 až 75 korun ?), aby tato částka mohla být v příštím vydání Patronu již uveřejněna, tedy ještě před zimní schůzí. Má někdo možnost zjistit přesně kolik bude činit poštovné za velkou obálku ?

TENTO VÝTISK JE NEPRODEJNÝ
a slouží výhradně pro vnitřní potřebu našeho sdružení
a jeho členů !

*Příspěvky, články a fotografie do dalšího vydání
zašlete nejpozději do poloviny října 1994 !*

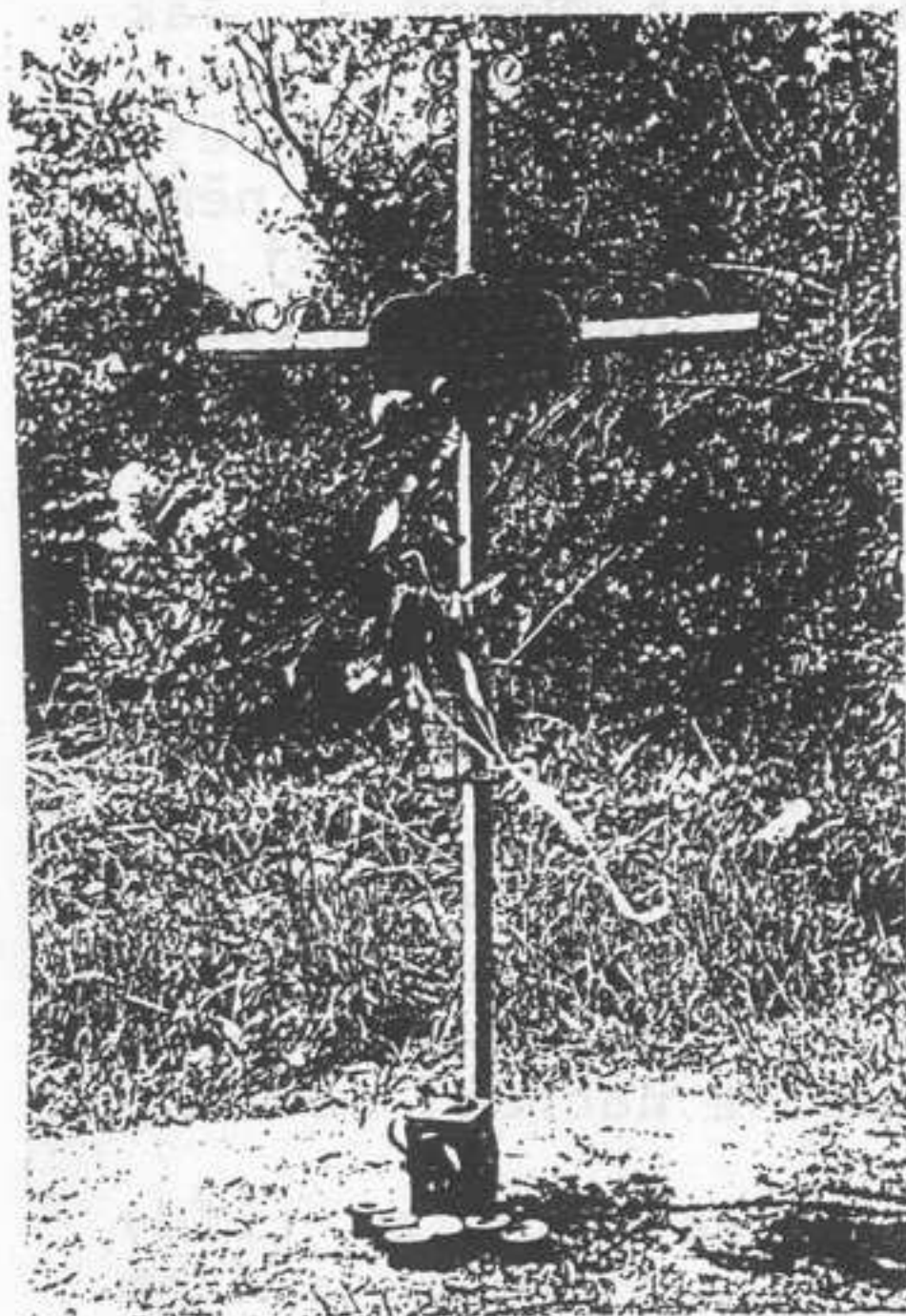
NEŠTĚSTÍ V LONDÝNSKÉ ULICI

Hynek Farský

Možná jste již viděli kovový, bíle natřený, do země zabetonovaný kříž vpravo u cesty z Liberce-Růžodolu do Stráže nad Nisou k továrně Lites. Kříž se nachází cca 100 m od zastávky a obratiště linky autobusu č. 12 - zastávka U mlýna.

Dne 5. 8. 93 zde došlo k dopravní nehodě, kdy nákladní vůz Tatra 815 (bagr) vezoucí čtyři opilé lidi prudce narazil do mohutného jasanu, který se následkem prudkého nárazu vyvrátil i s kořeny (pa-

řez s kořeny je ještě patrný). Vozidlo po čelním nárazu bylo silně zdemolováno a v jeho troskách zahynuli tři lidé. Čtvrtý pasažér (žena) přežil s trvalými zdravotními následky. Tuto hrůzostrašnou podívanou dotváří fakt, že vnitřnosti a končetiny mrtvých ležely v blízkém okolí havárie. Faktem nadále zůstává to, že pracovní ochranné pomůcky lidí podílejících se na odstranění havárie musely být spáleny, stejně jako muselo být vypáleno místo havárie plné krve a vnitřností. Vše výše uvedené je svědectví muže - pilaře, který se podílel na odstranění vyvráceného stromu.

+ NEZAPOMENEME +
SEMAN JAROSLAV 9.2.63
KUČERA LADISLAV 9.3.63
BLABLA VLADIMÍR 19.8.55
5.8.1993

SAGELLI = latinsky kaple

Druhý příspěvek už nebude obsahovat tolik hororových prvků, přestože se památka, které se týká, nachází u stejné ulice (Londýnská ulice) jako uvedený kříž, jenom o něco blíže k městu na pravé straně od cesty. Domníval jsem se, a E. Švajda mi to potvrdil, že jde o památku sv. Jana Nepomuckého (patrona sudetských Němců). Jak E. Švajda zjistil, podobu malé kapličky nynějšímu památníku dali němci a postavili je na místě původní zničené kaple.

Na území Liberce se však nacházejí ještě dvě místa, o kterých se domnívám, že by po doplnění bližších informací stály za připsání do seznamu pomníčků a pamětních míst (Patron č. 3/92).

Jde o revírní, nebo snad hraniční kámen v březovém lesíku na bývalém vojenském cvičišti za panelovým domem, který se do povědomí obyvatel Liberce dostal díky svému tvaru pod názvem „Hokejka“. Ještě blíže k místu s památným kamenem se nachází městský hřbitov.

Druhé místo nemůže minout ten, kdo ze třídy generála Svobody u harcovské přehrady půjde směrem na Husovu ulici až k místu, kde vpravo odbočuje modrá turistická značka vedoucí z Prosečské chaty do Lidových sadů. Vpravo u silnice stojí mohutný strom, na kterém visí šiřkový věneček, čas od času obměňovaný. Podle mého názoru zde došlo k dopravní nehodě, ale nic bližšího mi není známo.

(Poznámka: V době tisku tohoto vydání věneček na stromě chybí.)

Kdo může poskytnout bližší informace o šiřkovém věnečku nebo památném kamenu na bývalém cvičišti ?

= + = + = + =

Závěrem bych chtěl připomenout několik zpráv z tisku, vesměs z Libereckého dne:

Hraniční kameny u Hrádku nad Nisou

Hraniční kámen z roku 1565 rozhraničoval na Bílém Potoce (poslední levobřežní přítok Lužické Nisy v Čechách) rybářský revír mezi panstvími Grabštejnským a Žitavským. Nyní se nachází před klubovnou rybářského spolku.

(O tomto kamenu píše také Eduard Švajda na následující stránce)

Celní kámen z poloviny 19. století - na hranicích byl vytyčen na základě rakousko-německého ujednání o clech. Nápis je v češtině i němčině. Nyní kámen leží volně v areálu komunálních služeb.

U obou kamenů v Hrádku nad Nisou vzhledem k blízkosti státní hranice a vzhledem k volně přístupnému místu na odlehlem konci města, hrozí nebezpečí zcizení a prodání např. u západních sousedů v Německu. Tento úbytek památných křížů a kamenů je v nynější době aktuální na Českomoravské vysočině. Tam totiž z celkových 140 smírčích křížů ke konci roku 1993, zbyla pouhá stovka a ty zmizelé čtyři desítky křížů skončily na černém trhu v Německu a Rakousku, kde se jejich cena pohybuje kolem 20.000 šilinků. Odcizení křížů má na svědomí skupina cizinců s vozem vybaveným hydraulickou rukou a rakouskou poznávací značkou. Na krádežích těchto památek se bohužel podílejí i občané naší republiky. Toto vše píšu z obavy o těch pár smírčích křížů, které zde v Jizerských horách máme, aby je nestihl stejný osud, jako ty na Českomoravské vysočině.

= + = + = + =

Tak končí dlouhý dopis pana Hynka Farského, který nám v závěru přináší myšlenku poohlédnout se po některých památkách na západ od Liberce.

NĚCO Z HISTORIE

Když se za husitských válek pokoušeli husité pod vedením Hynka Bočka z Poděbrad dobýt Grabštejn, na ústupu vypálili Hrádek nad Nisou. Teprve v roce 1512 bylo město znovu vybudováno Mikulášem II. z Donína. V 16. století doznal Hrádek

rozkvětu za Donínů a Jiřího Mehla ze Střelice. Na jeho přímluvu dostalo město v roce 1581 od císaře Rudolfa II. tržní právo. Rozkvětu bylo dosaženo i dolováním stříbra v okolí. Od konce 18. století se začal v Hrádku těžit lignit. V roce 1723 založila hraběnka Emerencie Gallasová ve městě textilní manufakturu. V průběhu 19. století byly dány do provozu dvě cihelny. Vyrábělo se zde gumové a dřevěné zboží. Hrádek rostl v průmyslové město, ve kterém na počátku našeho století žilo 4 145 obyvatel.

N Á M Ě T Y   E D U A R D A   Š V A J D Y

Navštívíte-li při svých toulkách za pomníčky Hrádeckou kotlinu, chci vás upozornit na několik zajímavostí:

Jedná se o „Smírčí kříž“ v Chotyni, který stojí v zadní části zahrady obytného domu, při silničce vedoucí do Hrádku vpravo u mostku přes potok.

Půjdete-li po této cestě do Hrádku, na kraji města v Tovární ulici po levé straně v malém parčíku u sídla místního rybářského svazu se nachází překrásný tzv. „Rybářský kámen“ z roku 1565.

V samotném Hrádku v městském parku jsou dva kameny. Jeden z nich je památný kámen s prázdným výklenkem, druhý je Pramen, donedávna skýtající vodu prý i v obdobích největšího sucha. Poblíž autobusového nádraží stával celní kámen, který byl z původního místa odstraněn.

= + = + = + =

V letošní sezoně jsem se rozhodl zhotovit nové tabulky a provést celkovou opravu u těchto pomníčků:

Oblast Hrádecka

1. Ladvašský kříž u Horního Sedla - oprava dokončena 15. dubna.

Rybářský kámen

2. Pekařův kříž - Bäckenherrgott
- oprava dokončena 15. dubna

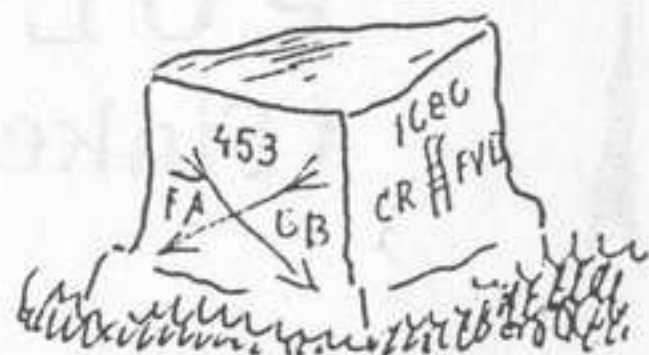
Oblast Jizerských hor

3. Hausmannova smrt - oprava dokončena 1. května
4. Ruské kříže - oprava dokončena 23. května
5. Horáčkova smrt - oprava dokončena 23. května
6. Miroslav Hron - nová tabulka umístěna ve spolupráci s panem Hynkem Farským do 15.6.
7. Erwin Löwy - oprava bude provedena do konce července
8. Strážní buk - zmenšená podoba Streitova obrázku -
- umístím na strom ve spolupráci s panem Tichým do konce června.

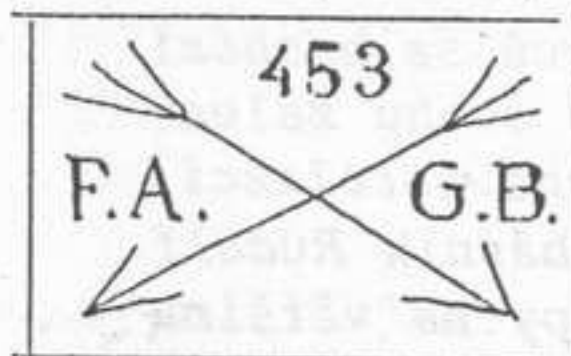

Vycházejí z dobrého výsledku Neuwingerovy smrti - pomníček je po roce jako nový - jsou všechny tabulky zhotoveny z hliníkového plechu s mírně zdrsňeným povrchem, na kterém dobře drží emailový podklad. To zaručuje delší trvanlivost proti povětrnostním vlivům a rezavění tabulky.

Hraniční kámen tří panství nad obcí Polesí u Rýnoltic.

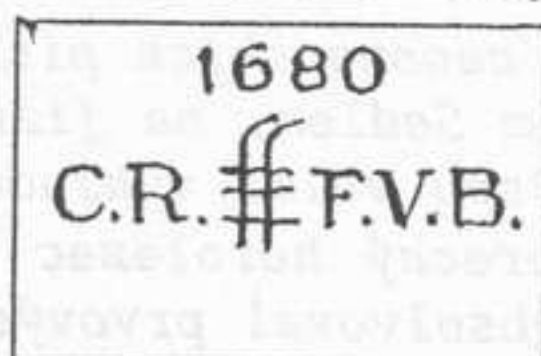
Panství
Jablonné (Gabel)

Franz Anton
Graf Berka

západ

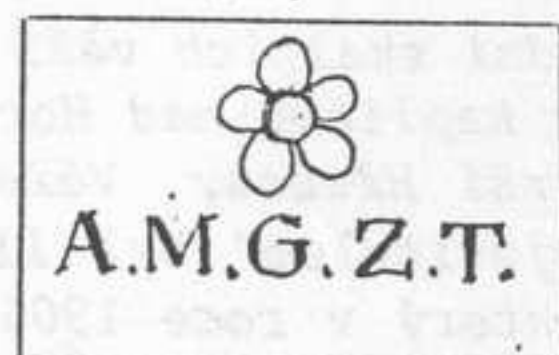
Panství
Lemberk (Lämberg)

Christof Rudolf
Freiherr von Bredau

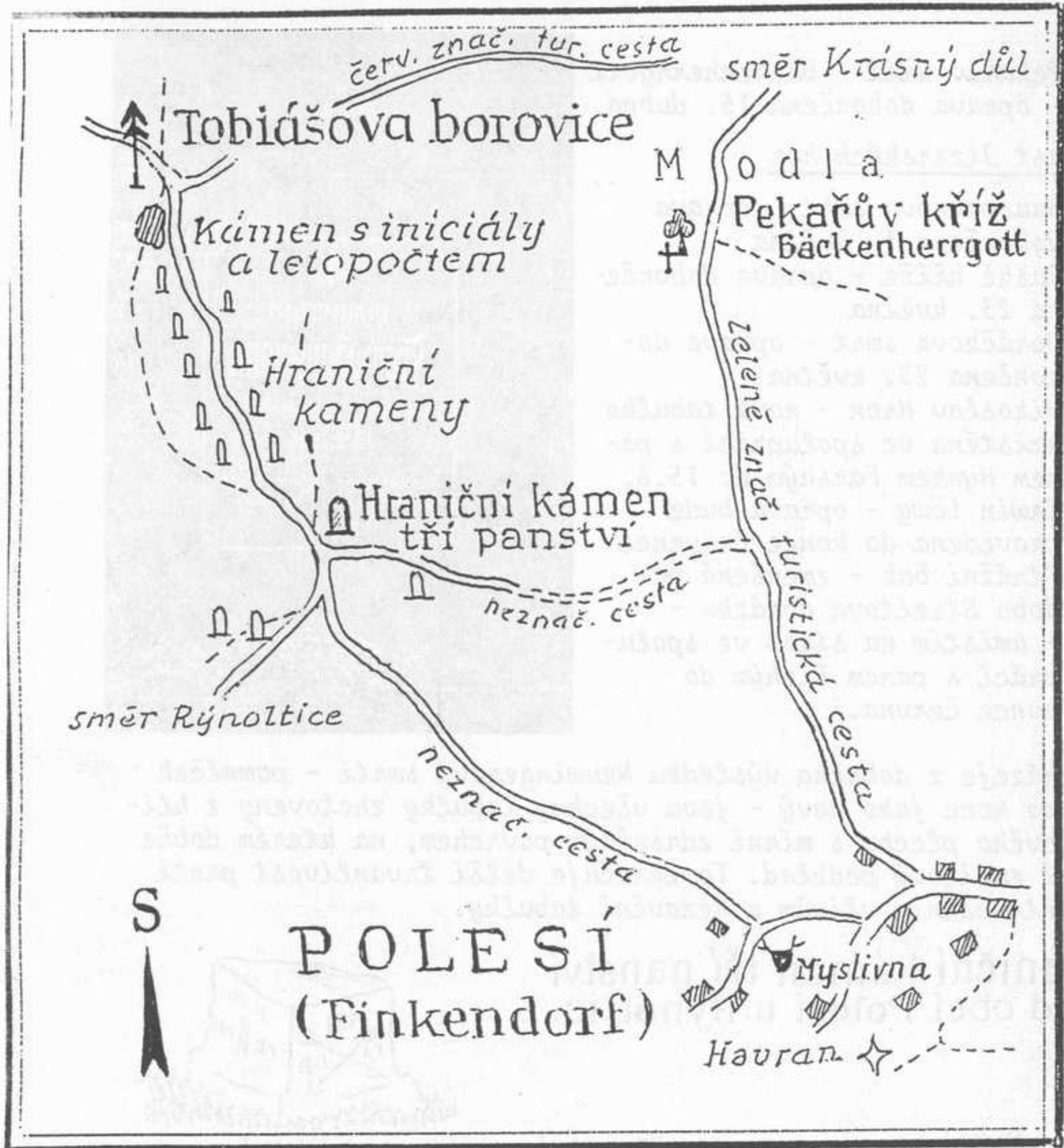
jih.

Panství
Grábštejn (Grafenstein)

Adam Matthias
Graf zu
Trautmannsdorf

východ

HORNÍ SKÁLY

Skupina sedmi skalních věží z cenomanských pískovců se nachází západně od kapličky nad Horním Sedlem, na jižním svahu zalesněného návrší Hřebeny. Věže jsou velmi vyhledávané horolezci. Jejich „objevitelem“ byl liberecký horolezec a básník Rudolf Kauschka, který v roce 1904 absolvoval prvovýstupy na většinu z nich. Jednotlivé skály se jmenují: Cvičná, Smrtka s malou

Smrtkou, Gahlerova věž, Dvojče, Liberecká, Sokol a Zub.
Na Gahlerově věži najdete pamětní tabulku:

+

Překlad:

Dem

+

Andenken

Památce

unseres

našeho

am 24. Juli 1927

přítele hor

am

Herberta Guhna

K. Gahlerstein

zřítivšímu se

abgestürzten

dne 24. července 1927

Bergfreundes

z Gahlerovy věže

Herbert Guhn

zasvětila

geweiht

horolezecká jednota

Klettervereinigung

Horní Lužice

Oberlausitz

S.B.B.

Námět Eduard Švajda.

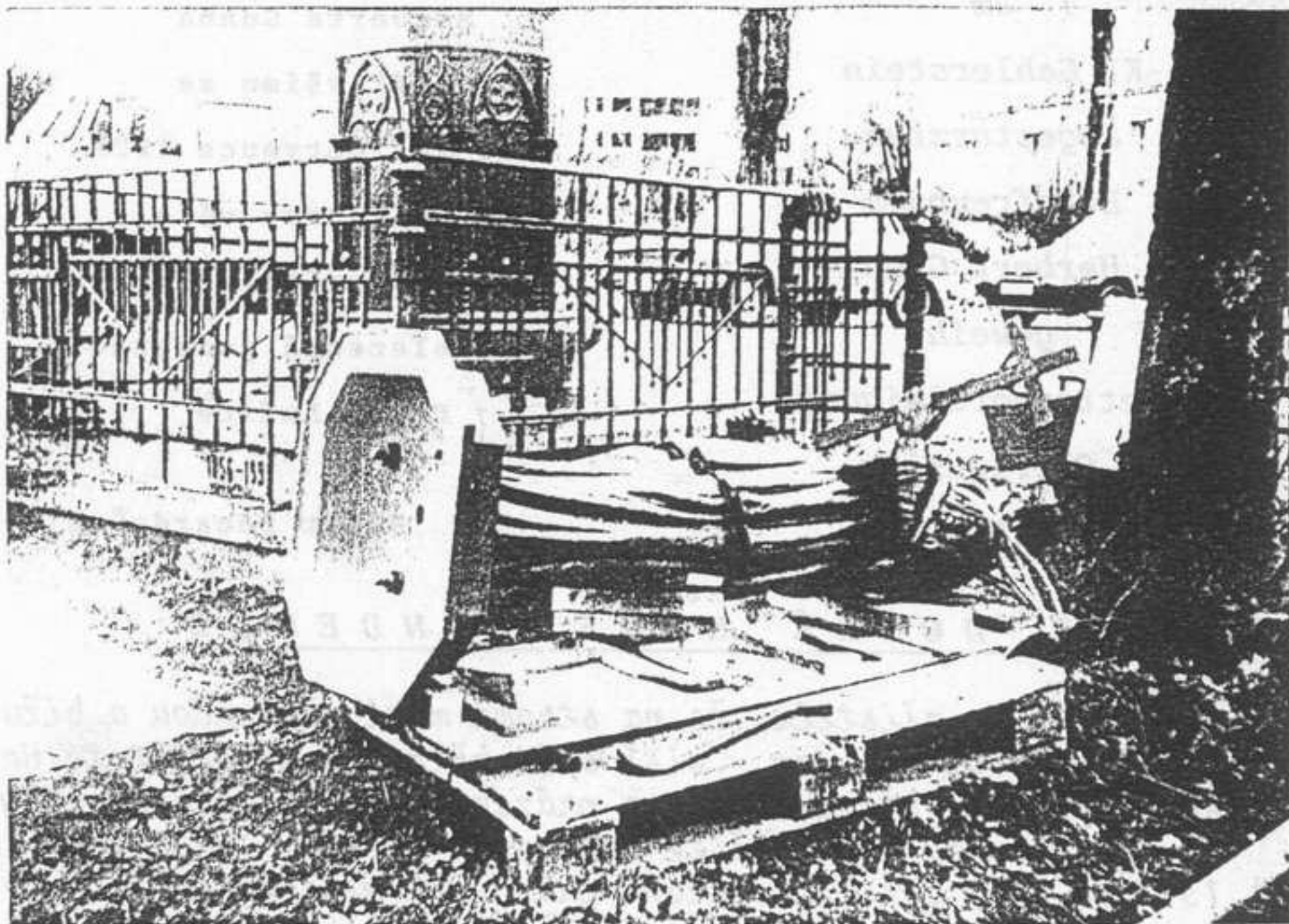
Z D O Š L É K O R E S P O N D E N C E

- 1) 11.3.94 jsme zjistili, že na stromě mezi přehradou a bižuterií - novým závodem - visí opět křížek jedenáctileté Hany Brejchové, která se zde o prázdninách 1991 utopila. Byla z Jablonce, ze sídliště Šumava.
- 2) 13.3.94 jsem zjistil osazení prázdných míst na hrázi jablonecké přehrady třemi destičkami z hliníku - stavební firmy z let 1906 - 1909. Tyto firemní destičky jsou ještě umístěny na dvou místech - dole u výpustí z přehrady. A ještě jedna destička je u výtoku stoly do přehrady od Pasek. Dvě jiné destičky se nacházejí dole u výpustí přehrady - firmy dodávající kovové části.

- 3) 10.11.93 byla konečně restaurovaná socha Sv. Jana Nepomuckého z roku 1856 - postavena na původní místo v Rýnovicích. Původně jsem to chtěl udělat s pomocí našich členů, ale vždy zůstalo při slibech s pomocí. Nechal jsem zhotovit některé díly sochy a s velkými pláty mi nikdo nepomohl a to hlavně vyjednat to ve slévárně v Ostašově. Takže jsem byl rád, že se této práci chytí nakonec kumštýři z Prahy, čímž se mi velice ulevilo a socha mohla být k výročí 600 let od umučení Jana Nepomuckého opět instalována.

Rekonstruovaná socha Sv. Jana Nepomuckého je připravena k umístění zpět na podstavec.

- 4) Kámen s velkým R.A., který jsme nemohli při společné akci v okolí Harcova a Rýnovic najít, tak následující den jsem se šel po něm podívat a hned jsem ho našel. Je ve Mšeně u tzv. Tomanova pamětního kamene poblíž továrny Silka a 30 kroků od Tomanova kamene východním směrem. Posledně jsme ho pravděpodobně nenašli, protože nápis je omšelý a přšelo.
- 5) Loni mi pan J. Malinovský slíbil, že se pokusí pro nás zhotovit několik korpusů. Jelikož on i jeho rodina se velice zajímá o dění našeho spolku a též o pamětní místa Ji-

zerských hor i když bydlí trvale v Jičíně. Jeho slib byl již splněn v lednu 94, když mi dodal 5 kusů korpusů, které nechal odlít z litiny v Jičíně. Dva kusy jsem hned předal M. Ulbrichovi k dispozici a když přijeli na léto sem na chalupu, to je v květnu 94, přivezli dalších 14 litinových korpusů, které jsou k dispozici u nás. Tyto korpusy nechali zhotovit nezištně, čímž nám velice pomohli, nejen nám, ale všem, kdož mají rádi naše hory. Tím bych chtěl rodině J. Malinovského velmi poděkovat osobně a za nás všechny.

J. + J. Zítkoví

PODZIMNÍ VÝROČÍ

Nad Tanvaldem a Velkými Hamry tvoří součást horského Černo-studničního hřebene vrch Muchov, 786mm. Na planině mezi dvěma vrcholovými skalisky stávala v letech 1924 - 1937 turistická chata. O výstavbu se zasloužil místní odbor Klubu českých turistů ve Velkých Hamrech. Ten byl založen v roce 1911 a jeho prvním dílem bylo vybudování známé Palackého stezky, vedoucí nádhernými skalnatými partiemi v údolí Kamenice. Další záměr - vystavění chaty na Muchově - překazila válka, takže se k původní myšlence mohli vrátit až v roce 1922. K získání peněz pro stavbu chaty sehráli ochotníci divadelní představení „Husité“, které se konalo v romantickém prostředí zříceniny hradu Návarova. Čistý výtěžek dvou představení stačil na zakoupení pozemku a zhotovení projektu. Slavnostní otevření se konalo na Svatodušní neděli, 8. června 1924 za účasti tří tisíc lidí. Z kryté verandy byl výhled na Český ráj, Krkonoše a celé Jizerské i vzdálenější Lužické hory.

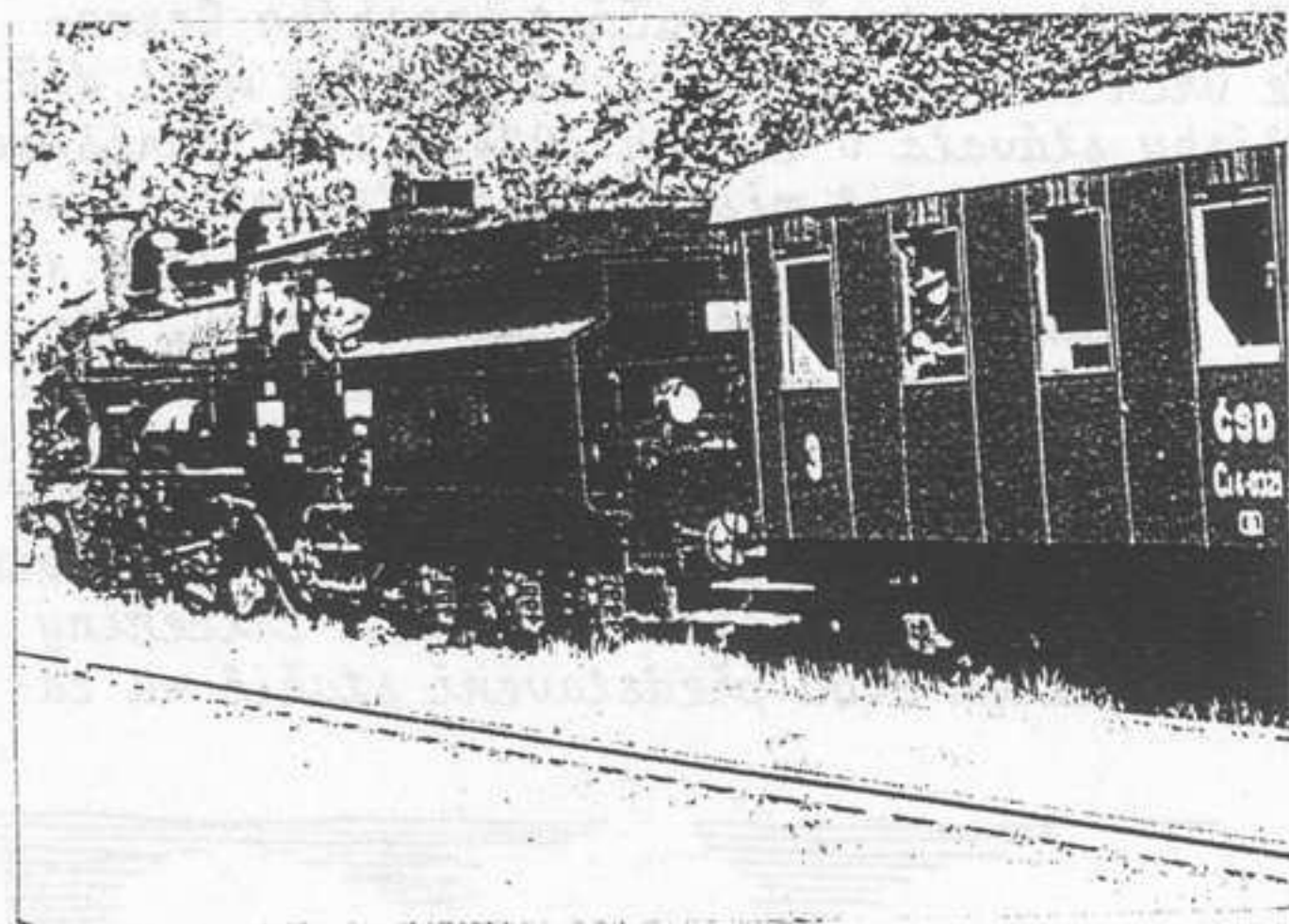
V chatě mohlo být ubytováno najednou až 60 osob. U chaty se pořádávaly lidové slavnosti. Jako školáci jsme viděli od „třech kamenů“ kouř, když chata z nikdy neobjasněných příčin 6. října 1937 vyhořela...

Námět a kresba Jaroslav Zeman
s použitím článku Petra Kurtina v SD, 12. června 1994.

ŽELEZNICE V NÁROČNÉM TERÉNU

Snahy spojit průmyslové Tanvaldsko a Jablonecko s libercem, a vůbec se světem, se začaly ostře rýsovat ve 2. polovině 19. století, zvláště v letech 1866-67.

O tři roky později zpracovává pražský vrchní inženýr Kirchbaum návrh celé trasy z Liberce přes Jablonec a Smržovku

až do Tanvaldu. Ale vláda měla zřejmě jiné starosti, protože k vydání koncese ke stavbě první části - z Liberce přes Vratislavice do Jablonce dochází až v červenci 1886.

Dva roky na to, koncem listopadu, přijíždí do města skla a bižuterie první vlak. A

snad právě to bylo impulsem k dalšímu jednání. O tři roky později byla utvořena akciová společnost RGTE Liberecko-Jablonecko-Tanvaldské dráhy, která si kladla za cíl protáhnout železnici až do města textilu.

S výstavbou se začalo zhruba za dva roky - v roce 1890 a 12. července 1894 byl otevřen úsek z Jablonce do Lučan a 10. října došlo k otevření celé trati, včetně odbočky ze Smržovky do Josefova Dolu. Pravidelná doprava pak byla zahájena o pět dní později.

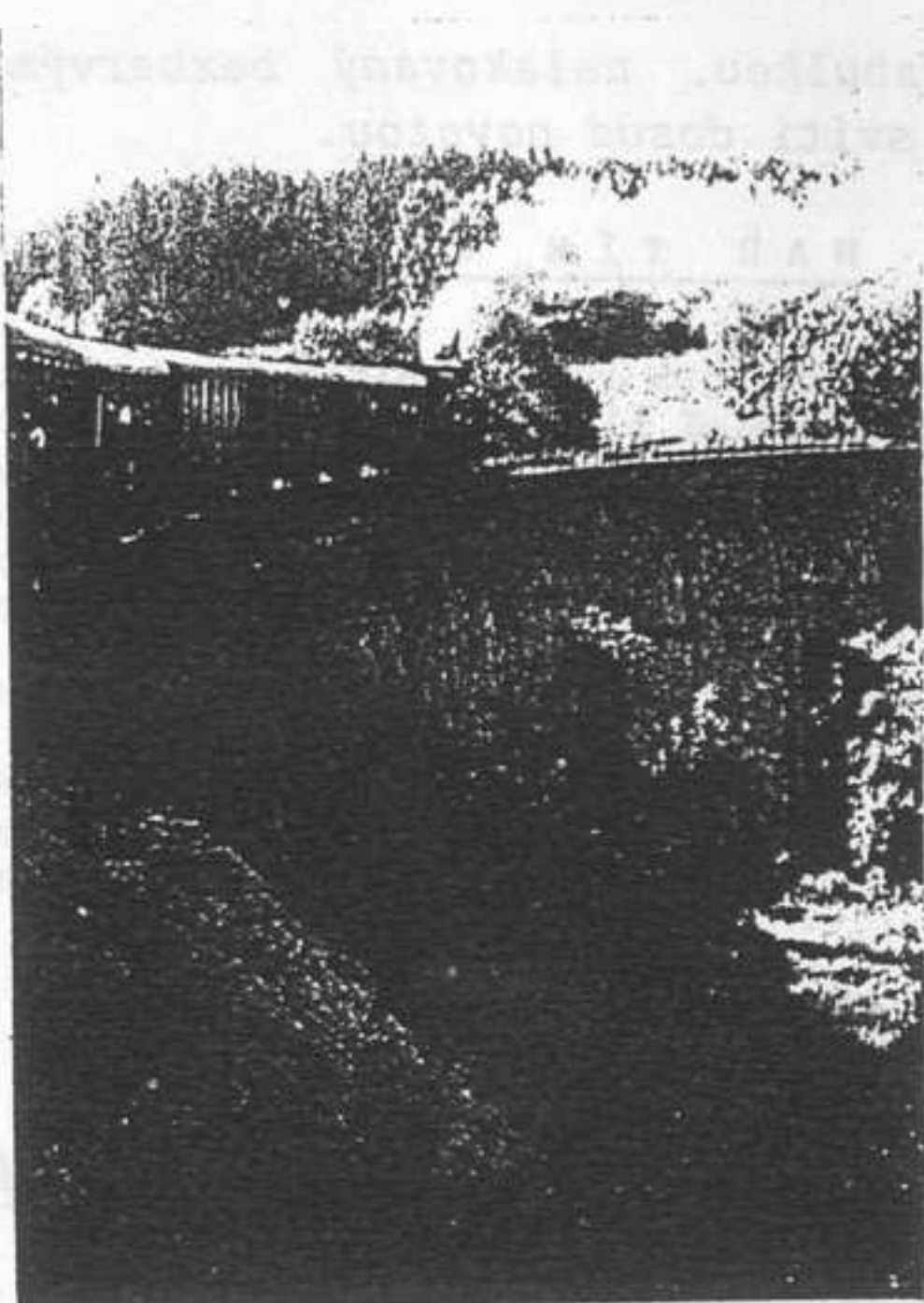
Celá trať byla velmi náročná, vedla členitým terénem s poměrně značným výškovým rozdílem, takže se nevyhnula něko-

lika tunelům (nejdelší Lučanský je 500 metrů dlouhý) a viaduktům. Nejvyšší ve Smržovce se klene devíti oblouky ve výši téměř třiceti metrů nad silnicí do Josefova Dolu.

Dnešní Jablonecko

U příležitosti oslav stého výročí otevření tratě byla vydána zajímavá knížka, která čtenáře podrobně seznámí se všemi zajímavostmi trati a místy, kterými projíždí. Jsou v ní také popsány všechny parní lokomotivy a motorové vozy, které se v průběhu sta let na trati používaly.

Ještě jedna železniční:

KŘÍŽ PANÍ BELDOVÉ

Herbert Endler

U železničního přejezdu u nádraží v Proseči nad Nisou je pěkný dřevěný kříž s nápisem:

M i l u š e

B e l d o v á

x 3.3.1912

+ 21.7.1993

Paní Beldová, která byla známá navlékáním korálek, se šla podívat na zahrádku k panu Válkovi. Její cesta vedla přes koleje tak, jak již byla zvyklá chodívat celá léta. Musela být zabráná do svých myšlenek, protože neslyšela přijíždějící vlak, který ji houkáním varoval.

Přímo na železničním přejezdu došlo k tragickému střetu mezi vlakem a chodcem. Dřevěný kříž je cca 120 cm vysoký s dřevě-

nou tabulkou, nalakovaný bezbarvým lakem a přírodní barva dřeva svítí dosud novotou.

N A D T Í M Z Ů S T Á V Á R O Z U M S T Á T . . .

Je zarážející, jak vůbec mohlo k tomuto neštěstí dojít, když podle českých drážních předpisů platí nařízení, podle kterého vlak přijíždějící k železničnímu přejezdu bez závor musí zpomalit na rychlost 10 km/h, (to poznáte podle velkých desítek na tabulkách před přejezdem), což na zahraničních železnicích nemá obdoby. Kdo to kdy viděl, aby vlak před přejezdem téměř zastavil a rozhlédl se, jestli po silnici něco nejede ?

Dokud jezdila pára, nikdo si nedovolil vjet na přejezd, aniž by se přesvědčil, jestli nejede vlak, protože věděl, že by ho těžká parní lokomotiva smetla s kolejí. Nyní, když se srazí malý motorák s velkým nákladním autem, dopadne to obráceně. Pokud chce Česká dráha „vstoupit do Evropy“ (jaké to odporové kliše), musí především získat nazpět svoji ztracenou důstojnost. J.Š.

O H L A S Y :

KŘÍŽ V ŠINDELOVÉM DOLE

Při návratu z uctění památky pana Emila Nováka dne 16.4.94, jsme v Šindelovém Dole našli na suchém stromě pěkný kříž. Na kříži na malé tabulce je nápis

„ Adolf Lange 10.1.1910“

Podobné kříže, které se objevují jak houby po dešti mi nikdy nedají spát. I v tomto případě jsem pročítal dobové noviny, abych zjistil bližší údaje. Při znám se, že k mému překvapení jsem zmínku o Adolfu Langem skutečně objevil, na druhou stranu se však potvrdil můj odhad, že se nebude jednat o neštěstí se smrtelnými následky. V článku dne 13. ledna 1910 se dočteme:

Neštěstí při svážení dřeva.

„Třicetiletý lesní dělník Adolf Lange z Bílého Potoka utrpěl úraz v těchto dnech při svážení dřeva. Stalo se na lesní cestě ze Smědavy do Bílého Potoka. Neštěstí se přihodilo tím, že se saně naložené rozštípanými poleny a jedoucí velkou rychlostí dostaly jednou sanicí na větrem obnažené místo na cestě bez sněhu, a svažec byl odmrštěn na strom. Lange utrpěl zlomeninu levé klíční kosti a dnes se svěřil do péče nemocnice v Liberci.“

Tolik tedy dobový tisk o této události, kdy může svažec dřeva hovořit o zázraku, že neštěstí přežil. Zřejmě z vděku (podobně jako Enderův kříž) byl na strom v Šindelovém dole umístěn pěkný kříž ať už kdykoliv a kýmkoliv. Svůj účel kříž splňuje dodnes, jak jsme se i my mohli přesvědčit - zastavili jsme se u něj a zavzpomínali.

Herbert Endler

Čtenářům, kteří se nezúčastnili jarní výpravy do Polska, přináším podrobnější popis čtyř navštívených míst:

ZUCKERSCHALLE

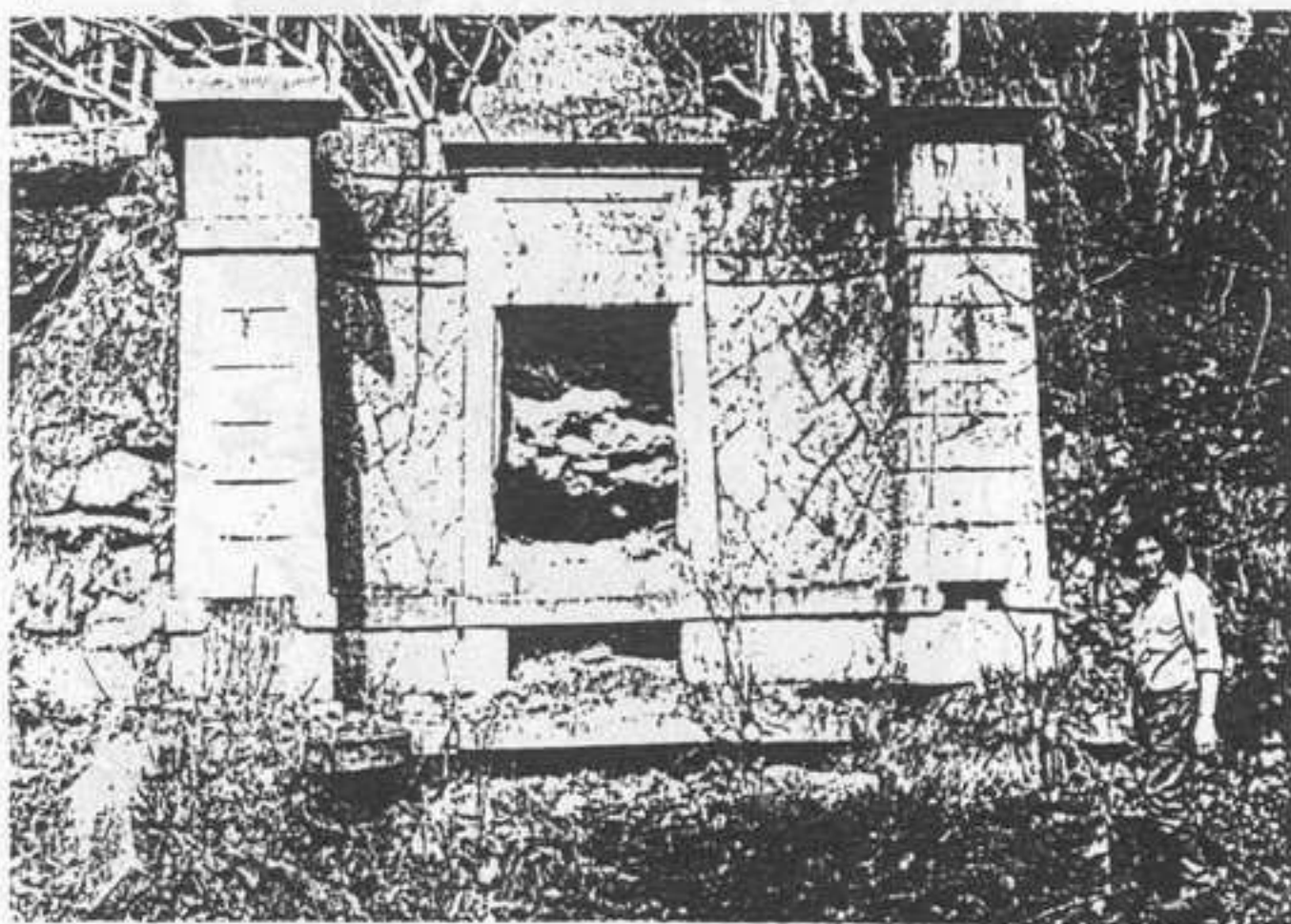
(Chybotek, Miska cukru)
Žulová skalní kupa, složená z několika bloků, z nichž vrchní, největší lze snadno rozkývat. Na vrchní plošině je velký skalní hrnec naplněný vodou. Ke skále se váží pověsti o Vlašských hledačích drahokamů.

ZBOJNICKÉ SKÁLY

(Moltkefels, Zbojeckie Skały)

Stometrový pás skalisek (686 mm.) nad nádražím Nieder-Schreiberhau. Na skále jsou patrné zbytky vrcholového kříže a 60 m dlouhé štoly po dřívější těžbě pyritu z roku 1772. V okolí se těžilo ještě koncem 19. století - nejdelší chodba byla 105 metrů dlouhá. Místo bylo oblíbeným výletním cílem, proto na úpatí

skalního masívu byl postaven ubytovací hostinec s pěti pokoji. V prostoru zahrady byl roku 1896 vystavěn monumentální pomník polního maršála Helmutha Moltke, někdejšího ná-

Velikost
monumentálního
pomníku
nejlépe vynikne
ve srovnání
s výškou
postavy

Helmuth von Moltke, náčelník pruského a později německého generálního štábu. Bez něho by Bismarck nikdy nazaložil německou říši.

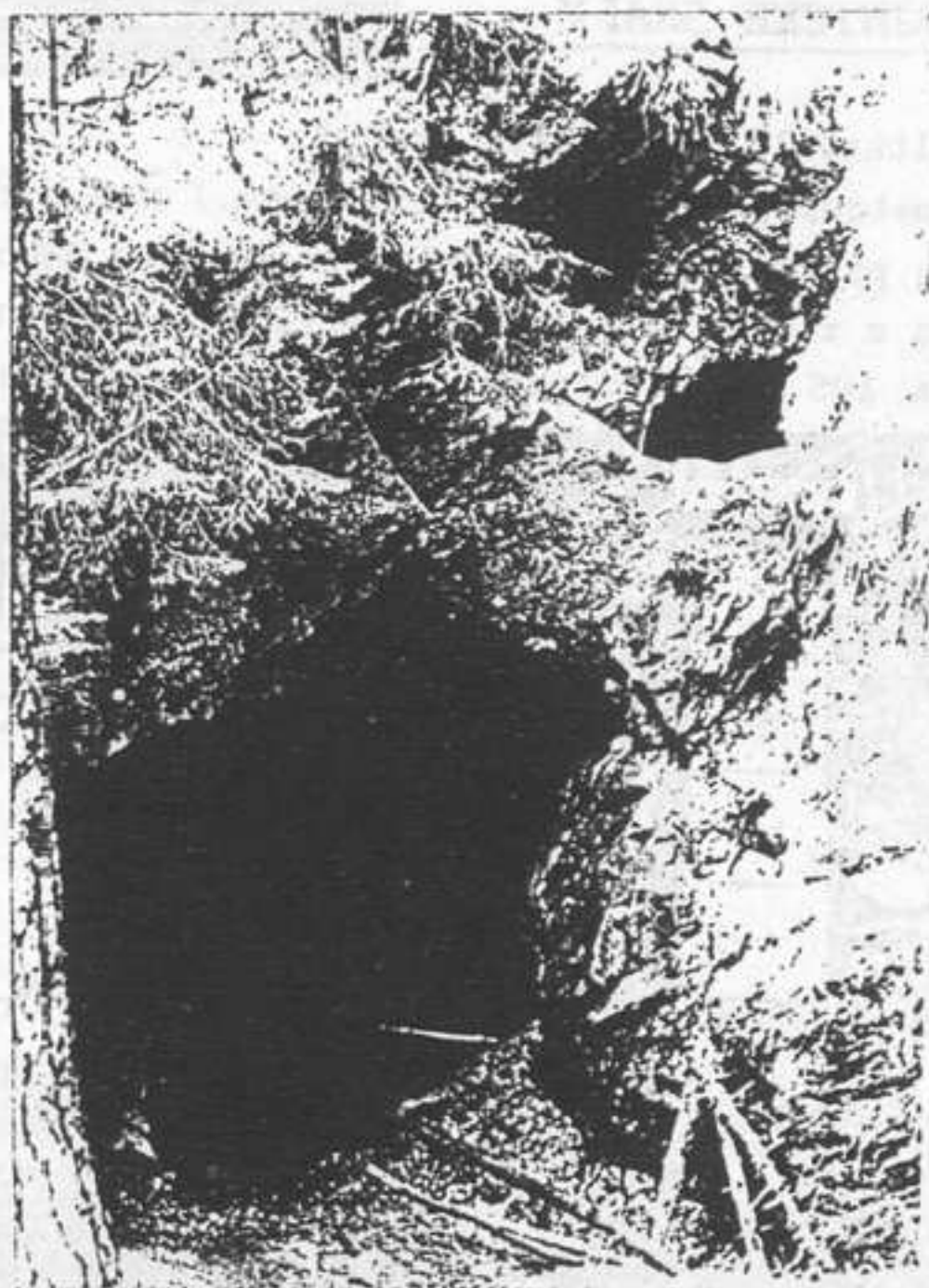
čelníka Pruského i Německého generálního štábu. (1800-1891) Císař František Josef se ocitl 17. června 1866 ve válce s Pruskem a Itálií. Generace historiků zkoumaly tuto válku a hledaly vysvětlení, proč trvala tak krátce - Prusové ji dobře připravili. Za strůjce vítězství jsou považováni kancléř Bismarck a vojevůdce von Moltke. Tak jako jiní lidé mají různé koníčky, Moltke rád kreslil mapy a psal vojenskohistorická pojednání. Vynikal téměř nadlidskou pílí a svědomitostí. V roce 1858 se stal náčelníkem generálního štábu - to byla v Prusku největší vojenská funkce. Moltke v krátké době vypracoval plány pro všechny možné války, do nichž se Prusko mohlo zaplést. Navíc tento pilný muž rozebral příčiny rakouské porážky v

roce 1859. Škoda že si z toho nevzali ponaučení ve Vídni. Přitom nezapomínal ani na praktické otázky. Včas řešil problémy mobilisace, zlepšil přípravu důstojníků a propracoval taktiku boje při použití pušek nového typu. Jejich zavedení zabezpečilo pruské armádě velkou palebnou sílu. Rakoušští vojáci dosud „ládovali“ a o nové pušce se teprv uvažovalo. Moltke postavil tři armády, kterými rakouská armáda pod vedením zbrojmistra Benedecky utrpěla porážky u Turnova, Jičína i u Hradce Králové. Prusové obsadili Prahu 8. července a císař Josef byl ochoten jednat o míru. Německo tak získalo spojence pro příští světovou válku .....

Při psaní použito knihy:
Miroslav Honzík - Říkali si vojevůdci
Naše vojsko, 1984

JESKYNĚ URAN

Stará soustava štol v kopci mezi Zátáčkou smrti a Zbojnickými skalami, ve které se v 18. století těžil pyrit na výrobu kyseliny sírové. Pod horami se pyrit dosud těží a kyselina sírová vyrábí. Dnes už není žádné tajemství,

že se železniční hraniční přejezd Černousy - Seidenberg udržuje v provozu alespoň pro nákladní dopravu hlavně proto, aby se mohla nejkratší cestou dovážet kyselina sírová do Stráže pod Ralskem, kde se používá pro louhování uranu. Jiště jste si v Liberci na nádraží všimli dlouhých řad cisteren s nápisem „Kwas siróvy“.

ORLÍ SKÁLA

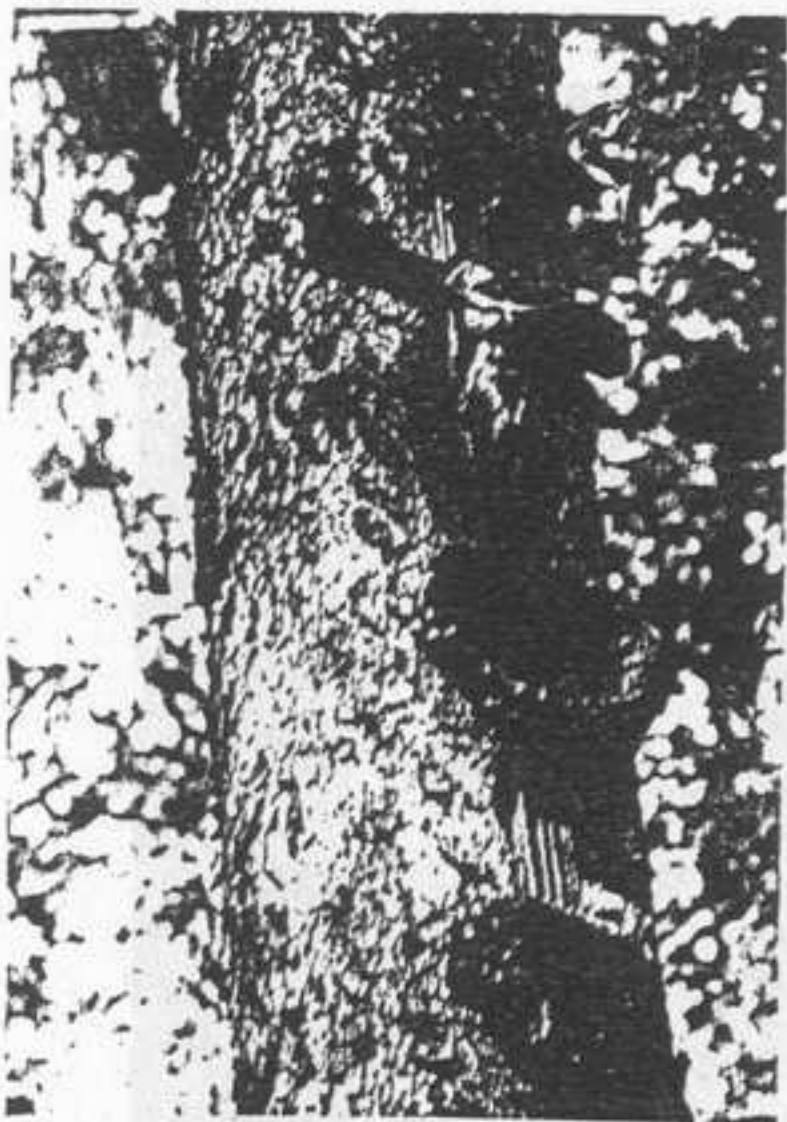
(Adlerfels, Orla Skaľa) Žulová skála na návrší nad spodním kostelem v Nieder - Schreiberhau. Nejstarší zpráva z roku 1489 - v té době na tom místě stála dřevěná poutní kaple. Do skály je vytesané vlašské znamení. Při silnici pod kostelem roste prastará obrovská lípa s dutým kmenem. Na hřbitově zajímavé železné kříže.

Jiří Šourek

K Ř Í Ž M I L E N C Ů

Jana Mistrová

Píši vám něco o pomníčku v Krásné Studánce, kde se dle zprávy v Patronu č. 4/90 zastřelili za I. světové války dva milenci.

K Ř Í Ž M I L E N C Ů

se špatně hledá
i fotografuje,
neboť barva rezavého
železa splývá
s barvou kůry stromu

Díky ochotě vedle bydlící paní Nekolové jsem se setkala s paní Christou Schejbalovou, která nyní bydlí na rozhraní Krásné Studánky a Mníšku. Za svobodna se jmenovala Richterová a s rodiči bydlela kousek od místa, kde nyní visí kříž. Naproti v domě bydleli Thomasovi, s jejich jedinou dcerou Liesel byly kamarádky. Obě se narodily v roce 1922, často si spolu hrály. Paní Schejbalová vzpomíná, jak jí kdysi Liesel na písku při hře rozbila hlavu.

Liesel chodila s chlapcem, který pak šel na vojnu. Liesel si zatím namluvila jiného. Voják ji přemlouval, ale ona s ním za žádnou cenu nechtěla znovu chodit. On ji proto zastřelil. Paní Schejbalová vzpomíná, že to bylo asi tam, kde visí kříž. Pozval Liesel na procházku a střílel ji do úst. Sám

sebe chtěl také zastřelit, ale kulka šla nějak šikmo, zachránili ho. Byl odsouzen, pak o něm již neslyšeli. Jeho jméno paní Schejbalová nezná. Dům Thomasových byl po válce a smrti rodičů Liesel zbořen. Místo, kde stál je snadno poznat - je to v mírné zatačce vedle domu Nekolových, dnes tam roste spousta slabých stromů. K popisované události došlo v prvním roce II. světové války, paní Schejbalová říká, že oni se již před tím stěhovali.

Jelikož paní Schejbalová zastřelenou Liesel Thomasovou osobně znala, domnívám se, že by její vyprávění mohlo zajímat i další Patrony.

GUSTAV LEUTELT - BÁSNÍK JIZERSKÝCH HOR

Narodil se 21. září 1860 v budově místní školy obce Josefův Důl. Jeho otec, Johann Michael Leutelt, zde působil jako pan řídící a matka Marie byla dcerou učitele Leopolda Simma ze školy v Krásné.

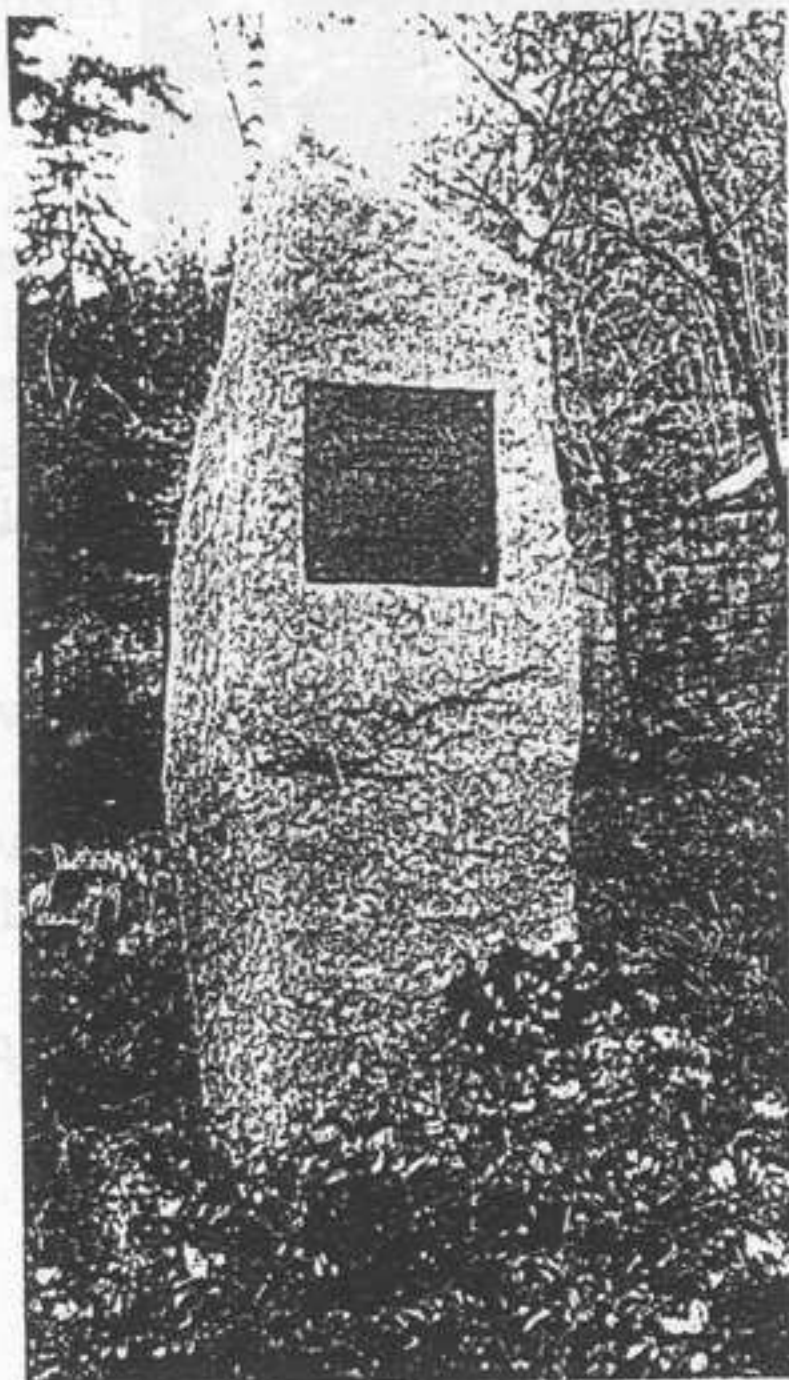
Chlapcovým světem se staly Jizerskohorské lesy. Když jeho otec převzal chrámovou hudbu, musel Gustav Leutelt vystupovat jako zpěvák. Aby se naučil českému jazyku, byl poslán na jeden rok na Malou Skálu. Jeho další vzdělání vedlo přes měšťanskou školu v Jablonci nad Nisou na učitelský ústav v Litoměřicích. Po ukončení studií získal své první místo právě v domovské obci - Josefově Dole. V počátečních letech svého životního povolání upřednostňoval Gustav Leutelt spíše lyriku. Teprve roku 1883 je zveřejněno jeho vyprávění pod názvem „Chudák Georg“.

Obnovený pomník u Josefodolské školy
byl odhalen 1. května 1994

G U S T A V   L E U T E L T

1860 - 1947

Leutelt-Gesellschaft e.V. Schw. Gmünd

V roce 1886 zemřel jeho bratr Johann a o tři roky později (1889) umírá i jeho otec. Gustav Leutelt se stává následníkem ve funkci pana řídícího v Josefově Dole. Roku 1905 se stává řídícím v nově postavené škole v Dolním Maxově. V roce 1907 se oženil s Marií Hubnerovou, která mu dala syna Arna. Gustav Leutelt byl roku 1922 jmenován čestným občanem obce Dolní Maxov, když již před tím mu obec Josefův Důl nechala postavit pomník s pamětní deskou.

Jeho působení v Horním Růžodole u Liberce nemělo dlouhého trvání. Již roku 1925 se stěhuje do Jablonce n.N. Wolkerova ul.20 a odtud posléze do svého vlastního domova v ul. U srčího dolu 17. V roce 1945 byl ze svého domu vyhnán a nachází přístřeší v podkrovní místnosti v ul. Svatopluka Čecha 66 do doby, než musel natrvalo opustit svoji vlast.

Nový domov našel později v Seebergu u Gothy, kde dne 17. února 1947 umírá. K poslednímu odpočinku byl uložen na tamějším hřbitově. Jeho žena zemřela v Reutlingenu, kde je i pochována. Dílo Gustava Leutelta obsahuje romány, vyprávění, povídky a novely. Všechna jeho díla jsou obsahově zaměřena na Jizerské hory, jejich krajinu, lesy a obyvatele.

Vlastním nákladem Společnosti Gustava Leutelta byla jeho díla shrnuta do pěti svazků pod názvem „Gustav Leutelt“.

list "Josefodolák"

Než dotlouklo skleněné srdce

Jizerských hor

Před třiceti lety, 28. června 1964, se uskutečnilo slavnostní otevření Památníku sklářství v Jizerských horách v Kristiánově. Účastníci dostali pozvánku ve formě pěkné pohlednice s dobovou rytinou někdejšího „srdce Jizerských hor“. V záhlaví se píše: „...v lesní samotě starého sklářského sídliště s hutí, panským domem, chalupou sklářů, školou a hřbitovem, založeného v roce 1775 Janem Leopoldem Riedlem, vybudovalo roku 1964 Museum skla a bižuterie Památník sklářství.“

Slavnostní předání se uskutečnilo v odpoledních hodinách a úvodní projev přednesl Dr. Stanislav Urban, ředitel jabloneckého musea, autor knihy „Dole hučí Kamenice“, v níž popsal život v tehdejší huti v Kristiánově, která sloužila svému účelu plných sto jedenáct let.

Dnešní Jablonecko v den třicátého výročí.

P O Z V Á N Í

NA MARIÁNSKOU SKLÁŘSKOU POUŤ DO KRISTIÁNOVA

v Jizerských horách

V sobotu 10. září přivítá kristiánovská samota opět účastníky sklářské poutě, kterou ve spolupráci s Obecním úřadem v Bedřichově pořádají pracovníci Jabloneckého musea skla a bižuterie a 3. ZO Českého svazu ochránců přírody.

Tak jak tomu bývalo kdysi o svátku narození Panny Marie, v době před zánikem sklářské výroby na Kristiánově, ožije prostředí horské osady přívětivými kramáři a jejich stánky s rozličnými suvenýry, drobnými pozornostmi z korálků určených nejmladším poutníkům, ale také poutovými koláčky, perníčky a jiným chutným občerstvením. K dobré pohodě přispěje též další zábava. Někdejší atmosféru svátečních dnů přiblíží i poutní mše svatá, která se bude tradičně konat ve volném prostranství osady v dopoledních hodinách. Expozice jizerskohorského sklářství a přírody, instalované v bývalé hutní hospůdce, jsou přístupné po celý den.

Pořadatelé se těší na Vaši návštěvu. Kromě pěkného počasí se postarají o kyvadlovou dopravu z Bedřichova na Kristiánov a zpět.

Dr. Jana Urbancová

